

Šestdeset let Slovenskega okteta

Marijan Zlobec, kultura
čet, 01.09.2011, 18:36

Zgodovina okteta je imela srečni potek, srečnega konca pa še ni na obzorju.

Slovenski oktet je bil ustanovljen pred šestdesetimi leti, da bi navezal glasbeni, kulturni, politični in topli človeški stik z rojaki v zamejstvu. Zgodovina okteta je imela srečni potek, srečnega konca pa še ni na obzorju.

Slovenska izseljenska matica si je po drugi svetovni vojni prizadevala za poglobitev stikov s slovenskimi izseljenci, prav tako se je pomena tega zavedala tako jugoslovanska kot slovenska vlada. **Tone Seliškar**, prvi predsednik Slovenske izseljenske matice, je na obisku v ZDA prisluhnil željam tamkajšnjih Slovencev, da bi jih iz »starega kraja« obiskala kakšna pevska skupina, ki bi prepevala po domače.

Slovenski oktet je tako nastal kot uspešen kulturno-politični projekt slovenske vlade, Slovenske izseljenske matice, jugoslovanske diplomacije v ZDA, Društva progresivnih Slovencev v Clevelandu in Slovensko-ameriškega narodnega sveta (SANS).

Žal pa je od obiska prve delegacije Slovenske izseljenske matice leta 1950 v ZDA do prvega gostovanja Slovenskega okteta v Ameriki minilo namesto treh predvidenih kar trinajst let. Ustanavljanje okteta, to je po javnem razpisu za članstvo (z 38 kandidati) in avdicijo v Mali dvorani Slovenske filharmonije 27. septembra 1951 pred komisijo (sestavljali so jo **Rado Simoniti**, **dr. Valens Vodušek**, **Radovan Gobec** in **Zorka Peršič**), ni potekalo gladko.

Komisija je začela delati že popoldan in poizkušala različne pevske kombinacije s kandidati, vendar ni bila z nobeno zadovoljna. Vzrok je bil premočan drugi tenorist **Božo Grošelj**. Ura je bila že čez polnoč, ko je mimo filharmonije prišel **Marij Kogoj**, skladateljev sin in arhivar v filharmoniji. Simoniti ga je povabil, naj zapoje še on, in komisija je takoj ugotovila, da so potrebovali prav ali le še njega.

Tako je po dobrih šestih urah pevskega kombiniranja nastal Slovenski oktet; natančneje rečeno, je »nočna tvorba« z 27. na 28. september 1951. Prvi člani Slovenskega okteta so postali: prva tenorista **Janez Lipušček** in **Gašper Dermota**, druga tenorista **Božo Grošelj** in **Marij Kogoj**, baritonista **Tone Kozlevčar** in **Roman Petrovčič** ter basista **Artur Šulc** in **Tone Petrovčič**.

Ameriška turneja je bila načrtovana takoj po ustanovitvi okteta, a so se realne možnosti spričo nešteti organizacijskih težav pokazale šele v letu 1953. Propadla je zaradi spletk in negativnih pisem nasprotnikov kulturnih stikov z novo jugoslovansko oblastjo, naslovljenih na ameriško oblast v Washingtonu, ter znanega obdobja protikomunistične obsedenosti ministra **McCartyja**. Ameriška oblast Slovincem ni izdala vstopnega vizuma, saj so videli v SANS »subverzivno organizacijo«.

Veliko se govori, da je bil Slovenski oktet »režimski«. Kaj to pomeni? Kako je lahko pevski ansambel političen ali v politični funkciji? Ali je režimski zato, ker je pel Pleničke je prala pri mrzlem studentu predsedniku Titu, ali zato, ker je z oktetom prepeval Edvard Kardelj in pevce celo vabil na svoj dom? Je režimski, ker je pel na stotinah proslav, meddržavnih srečanjih, v stikih z liderji neuvrščenih držav bodisi v Jugoslaviji ali povsod drugod, vse do Južne Amerike, Azije, Afrike, Avstralije? Ali zato, ker je pel pesmi v več kot dvajsetih jezikih, da bi ustregel gostiteljem in jih tako počastil? Vse to je megla, za katero bi ob jubileju mirno lahko rekli, naj se dokončno razkadi.

Bila je lepa, a burna, poštena in kulturno-umetniško čista zgodovina, sicer se Slovenski oktet s svojim

slovenskim (glas, pesem, jezik, narodna noša, snemanja, druženja) umetniškimi poslanstvom v njej ne bi obdržal. Spoj Slovenskega okteta z okoljem doma, v zamejstvu, izseljenstvu in s kulturnimi metropolami je bil močnejši, pristnejši, afirmativnejši, bolj doživet, iskreno pričakovan, vseskozi navdušujoč, kot to priznavamo danes.

Morda pa je spet napočil čas »razsvetljenstva«, to je ponovne afirmacije Slovenskega okteta kot ambasadorja slovenske glasbene kulture, še posebej zborovske, tako zgodovinsko nacionalne kot aktualno ustvarjalne, o čemer priča na desetine novih skladb za oktet slovenskih skladateljev, od najstarejše do najmlajše generacije.

Žal pa Slovenski oktet še ni prejel povabila za kak nastop na Evropski prestolnici kulture 2012 v Mariboru in v drugih partnerskih mestih, kot da vsi pri EPK bolj gledajo na uvoz tuje kulture kot prikaz slovenske kulturne identitete in njen izvoz v svet. Tudi ta, v bistvu lažno svetovljanska in povsem provincialna mentaliteta pokaže, zakaj se je v zadnjem obdobju zgodila kriza samovrednotenja.

Slovenski oktet je gradil pot in most s svetom z vsemi generacijami svojih članov. Menda je bilo različnih oktetovih zasedb kar trinajst. Izdal je kakih 40 plošč; imajo jih vse slovenske družine, kjerkoli živijo. Sedanja generacija Slovenskega okteta pod umetniškim vodstvom baritonista Jožeta Vidica se zdi spet »stara« ali »prava« in poje iz polnih pljuč, s slovenskim ponosom in prešernim zavedanjem svojega poslanstva.